

Ключові слова: світогляд, буття людини, сенс життя, ціль життя, істина, любов, особистість.

SUMMARY

D. O. Pidvalnyi. The meaning of life problem: philosophical and theoretical aspect

The article is devoted to one of the most important philosophical, religious and social questions – the meaning of life. The essence of different points of view as well as doctrines about the meaning of life are disclosed in the article. The main attention is paid to the historical understanding of this problem on the every phase of history. The main emphasis is placed on the meaning of human being problem solving. Pointed out that the ability to solve the meaning of life problem is the most important evaluation criterion of philosophical systems.

Keywords: outlook, human being, meaning of life, goal of life, truth, love, personality.

УДК 124:35.01

О. М. Лук'яненко

Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

СУТНІСТЬ ТА ВИЗНАЧАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНИХ РЕФОРМ В УКРАЇНІ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Метою статті є соціально-філософський аналіз феномену соціальних реформ в Україні. В рамках системно-діяльнісного підходу визначено сутність соціальних реформ в Україні – це перехід до соціального порядку відкритого доступу, а також визначальні особливості соціальних реформ – це висування на перше місце когнітивних факторів соціального прогресу. Обґрунтовано, що розв'язання проблем розробки та впровадження соціальних реформ можливе шляхом використання евристичного потенціалу соціально-філософських концепцій ідеалізації, перехідного процесу, соціальної динаміки, а також ефективним інструментом вдосконалення всієї семіотичної діяльності суспільства є соціально-інформаційної політики.

Ключові слова: реформа, гуманітарні технології, перехідні процеси суспільного буття, державне регулювання соціальних процесів, соціально-інформаційна політика, соціальний порядок відкритого доступу, ідеологія, криза.

Постановка проблеми. Сьогодні Українська держава здійснює соціальні реформи у різних сферах суспільного життя, які об'єднанні єдиним задумом – перехід до соціального порядку відкритого доступу. Необхідними умовами для цього є: рівність всіх перед законом, існування постійних організацій, які не залежать від держави та конкретних особистостей, а також консолідований контроль над силовими структурами, що запобігає саморуйнуванню і деградації такого порядку [13, 74-78].

Ця обставина і визначає зв'язок загальної проблеми з найбільш важливими науковими та практичними завданнями дослідження соціально-

філософських проблем державного регулювання соціальних процесів в умовах переходу до соціального порядку відкритого доступу.

На підставі аналізу актуальних досліджень і наукових публікацій можна зробити висновок про те, що соціально-філософські проблемами державного регулювання соціальних процесів в умовах трансформації суспільства предметом дослідження таких вітчизняних науковців, як: В. Абрамов (регуляторно-створювальна роль державно-патріотичної ідеології у системі формування духовності українського суспільства) [1], В. Анрущенко, Л. Губерський, М. Михальченко (ідеологія стабільності та світовий досвід підтримки стабільності функціонування суспільних систем) [3], Ф. Канак (перехідний стан буття) [6], В. Князев, І. Надольний, Г. Валевський (аналіз загроз суспільній стабільності в умовах реформування системи державного управління) [18], В. Цикін (феномен конвергенції супертехнологій в суспільстві ризику) [20] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, формулювання цілей статті. Незважаючи на значний науковий доробок вітчизняних дослідників проблем державного регулювання соціальних процесів в умовах трансформації суспільства, маємо констатувати, що сьогодні ще обмаль праць в яких би розглядалися питання методологічного обґрунтування соціальних механізмів регулювання перехідних процесів суспільного буття в Україні.

Саме тому **метою статті** є соціально-філософський аналіз феномену соціальних реформ в Україні та визначення їх визначальних особливостей.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів. Реформи, будучи спрямованими на поступові зміни у суспільстві, можуть бути різноманітними, суперечливими і за змістом, і за формою здійснення, і за впливом на перебіг соціальних процесів. Суть соціальних реформ, які наразі проводяться в Україні – спрямованість на те, щоб забезпечити подальшу демократизацію суспільства, залучення ширших мас до політичної діяльності, здійснити перехід до соціального порядку відкритого доступу. При цьому наріжними теоретичними і практичними проблемами сучасної соціальної філософії є співвідношення реформи та соціальної революції, ідеалу у суспільно-політичному розвитку та мінливого та «конфліктного» соціального життя, визначення принципів організації регулювання перехідних процесів суспільного буття.

На нашу думку, розв'язання вказаних соціально-філософських проблем можливе шляхом використання евристичного потенціалу соціально-філософських концепцій ідеалізації, перехідного процесу, соціальної динаміки. Розглянемо ці концепції більш докладно.

Історики філософії вказують на те, що автором соціально-філософської концепції ідеалізації є Платон. Логіка цієї концепції породжує уявлення про найвище, вічні цінності і об'єднуючу силу ретельно розробленого соціального

ідеалу. Це логіка своєрідного подвійного руху: від «конфліктної» дійсності до ідеалу і від нього до можливого і необхідного перетворення дійсності, вихованню індивідів. При цьому, варто звернути також увагу на те, що світ ідей народжується як відповідь Платона на найважливіші проблеми загальнофілософського міркування – проблеми, які прийнято називати вічними, однією з таких проблем є проблема ідеального [12, 220].

Однією з найскладніших форм об'єктивної реальності є суспільство, в якому відбуваються суспільні процеси у свідомо створеному людьми середовищі та пронизані цілеспрямованою діяльністю людей. Оскільки, самовизначення людини завжди розгортається в соціокультурному, де все існує через норму, через правило, через знання і знак, то провідну роль у соціальних процесах відіграє знаково-семіотичний простір – простір орієнтацій, цінностей, форм організації, правил поведінки, норм культури.

Відповідно, принципи організації регулювання перехідних процесів суспільного буття також визначаються в площині аксіологічного світосприйняття. Тобто, все починається з ідеї, яка в подальшому оформлюється словом і починає реалізовуватися у суспільному бутті. Ідея, ідеал у соціально-політичному вимірі є: 1) ціннісно-світоглядне відображення та впорядкування соціально-політичних реалій у вигляді мети, образів, уявлень про майбутнє; 2) взірць досконалості, який виступає для суб'єктів політики й широкий верств населення моделлю бажаного, критерієм оцінки дійсності з позиції віддаленої мети. Ідеал політичний у суспільно-політичному розвитку виступає принципом діяльності, переведенням соціальних потреб у практичну площину, орієнтує «як» треба діяти і «що» необхідно знати для успішної діяльності, й відповідає на запитання «для чого» треба діяти так чи інакше.

Аналіз результатів наукових досліджень [1-4; 6-11; 18; 20] дозволяє констатувати, що, відсутність ідеалу у суспільно-політичному розвитку породжує ідеологічну кризу, що в подальшому за принципом каскадного ефекту породжує кризу влади, кризу державного управління, кризу господарювання і насамкінець кризу образу життя.

На початку 90-х років XX століття в Україні розпочався перехідний період новітнього державотворення, сутність якого полягає в переході у політичній сфері: від тоталітаризму до демократії; в економіці: від командної до ринкової економіки; у соціальній: від людини-гвинтика до активного творця власної долі; у гуманітарній: від класових до національних та загальнолюдських цінностей; у міжнародній: від об'єкта до суб'єкта геополітики [2; 7; 11; 17-20]. Всі ці перехідно-трансформаційні процеси можна здійснити лише в межах послідовного, наперед визначених курсу державотворчого процесу та цілей державного регулювання соціальних відносин:

ціль – 1 для організаційної системи «держава» – підвищити якість життя населення країни до світових стандартів;

ціль – 2 для суб'єкта управління (влади) – створення умов для

максимального розкриття духовних і фізичних здібностей населення країни для досягнення цілей держави;

ціль – 3 для об'єкта управління (індивіда і суспільства) – гармонізувати розвиток особистості, який би поєднував права і обов'язки людини і громадянина [21].

Є сенс зауважити, що під державним регулюванням зазвичай розуміють сукупність цілеспрямованих форм, методів, напрямів впливу, що застосовуються органами державного управління для впорядкування системи суспільно-економічних відносин з метою стабілізації і пристосування існуючої суспільно-політичної системи до умов, що змінюються [5, 184].

Аналіз результатів переважної більшості реформ в Україні, які проводилися з початку 90-х років XX століття й до теперішнього часу, дозволяє констатувати відсутність ідеалу у суспільно-політичному розвитку, або концептуальну кризу українського соціуму. Такий стан справ є результатом не сформованості визначальних ціннісних, світоглядних самоіндентифікаційних ознак у політичній еліті та відсутність у влади тієї мети, котра могла б стати для українського суспільства консолідаційно-мотиваційним підмурком.

Більшість вітчизняних дослідників констатують наявність ідеологічної кризи в сучасній Україні, що характеризується багатоаспектною ідеологічною дезінтеграцією по різних критеріях [1-4; 7; 8; 11; 19; 20]. Й відповідно, подолання ідеологічної кризи передбачає вироблення певної системи політичних поглядів, надання цій ідеологічній системі основоположного значення у виробленні політичного курсу держави, а також поширення знань про неї задля сприйняття її більшістю населення.

Таким чином, вироблення і оприлюднення в Україні концептуальної ідеології стає необхідною умовою розбудови держави та її випереджаючого розвитку в далекоглядному майбутньому і тим самим національної самоідентифікації, а також для розробки та впровадження публічної політики у різних сферах суспільного життя.

Варто зазначити, що вітчизняні дослідники констатують малоефективну перехідну роль політичних інститутів, в тому числі і держави, що відповідає перехідному політичному режиму в Україні. Так, наприклад В. Горбатенко виокремлює наступні три кризи, що становлять кризовий комплекс власне у сфері державного управління: криза участі – в умовах постійного конфлікту з правлячою верхівкою опозиція визнається тільки де юре, але не де факто; криза проникнення – виявляється у нездатності центральної влади втілювати у суспільну практику проголошені нею цілі й завдання; криза розподілу – неспроможність правлячої влади у питаннях досягнення розподільчої справедливості [2].

В соціальному вимірі поєднання перехідних політичних інститутів з невизначеним та псевдodemократичним режимом створює перехідну форму суспільного устрою, що займає проміжне становище між азіатською моделлю

автократії та європейською моделлю демократії. Саме за такої ситуації наша держава остаточно втрачає мету розвитку і сенс функціонування. При цьому в ній домінують номенклатурні корпоративістські інтереси, а політичні партії відіграють підпорядковану роль [7].

В політичному вимірі поєднання перехідних політичних інститутів з невизначеним та псевдodemократичною формою держави створює перехідну форму політичного устрою. Тобто, займає проміжне становище між класичною формою держави та новітньою формою держави в економічних кордонах. За таких умов виникає парадоксальна ситуація – політичний суверенітет не співпадає з економічним, що, у свою чергу, підсилюється процесом глобалізації. Зробимо деякі уточнення: в умовах глобальних трансформацій спостерігаються такі процеси, як «розмиття» суверенітету та «балканізація». Виходячи з постулатів «транспортної теореми», яка описує закономірності утворення та розпаду державно-територіальних утворень, ці процеси можуть призвести й до формування такого типу держави як «держава в державі». В подальшому за певної політичної, військової, господарської кон'юнктури створюються умови для розпаду держави [17].

Отже, на порядок денний виходить проблема переходу від ідеологічної дезінтеграції до ідеологічної інтеграції українського суспільства і відповідно, вироблення принципово нової публічної політики. Вирішення цієї проблеми цілком покладається на еліту. Завдання останньої, як відомо, є формування ідейних, духовних, етичних, аксіологічних позицій індивіда та соціуму загалом; підтримання в суспільстві клімату гармонійного співжиття сегментів соціуму, що різняться за ціннісно-світоглядними орієнтаціями.

В концепції перехідного процесу, запропонованої С.Б. Кримським поняття перехідного процесу трактується як перетворення, зміни, трансформації, що генетично пов'язують два стани стабільної системи, один з яких є вихідним, а другий – результативним. З особливостей перехідного процесу зокрема відзначені: варіативність шляхів просування до стану стабільності; структурна напруженість, навіть розхитування вихідних структур, що може виливатися в хаос; опозиція організованого та невпорядкованого матеріалу; стихійність та програмовість змін; легітимність та нелегітимність (у соціальній сфері); виникнення «кентавроподібних» утворень перехідного процесу, які сполучають риси протилежних тенденцій, аспектів, вимог; наявність наскрізних елементів, які об'єднують минуле, теперішнє та майбутнє процесу [6, 18]. Такі «наскрізні структури» прирівнюються до архетипів [4].

Перехідний стан у часі і просторі можна спрощено й доволі схематично розмістити на місці дотику вершин двох конусів, вісі яких відповідають процесам змін: деградації наявної системи у першому випадку і становленню нової – у другому. Вісі конусів зорієнтовані у просторі, як правило, так, що утворюються між собою певний кут, тобто не продовжують одна одну.

Відповідно до цієї схеми Ф.М. Канак виокремлює три різні фази переходу від одного стабільного стану до іншого. Перша фаза – функціональний розпад системних зв'язків, зниження рівня саморегуляції, згасання системи (обсяг першого конуса зменшується від основи до вершини). Це зміни, спрямовані від порядку до хаосу. Друга фаза – власне перехідний стан, коли системні зв'язки початкового стабільного стану повністю зруйновані, а зв'язки стану нового не вторували для себе шляхів (має місце тільки дотик між вершинами конусів). Третя фаза – процес прокладання системних зв'язків, стабілізація системи (обсяг другого конуса зростає з часом від вершини до основи). Це рух від хаосу до порядку [6, 20].

У перехідний період суспільного буття особливо загрозливою є зупинка в перехідному стані (точці розмежування руїн старого та новоутвореної системи), завмирання між минулим та майбутнім. За таких умов кожна суспільна сота немовби ділиться на дві частини, і в кожній з них живуть у великій ненависті одна до одної минула та майбутня суспільні форми. Поруч, наприклад в політиці, державному управлінні чи в економіко-ринковому середовищі, діють два суб'єкти, один з яких є органічною частиною минулого й міцно його тримається, натомість інший порвав з ним усі зв'язки. Зрозуміло, що за таких умов реформи йдуть з великим рипом і втратами. Головним гаслом реформаторів у такі періоди часто стає стабільність за будь-яку ціну. А ціною за стабілізаційні заходи стає сповільнення реформ, що поглиблює нестабільність і налаштовує масову свідомість на опозиційність щодо влади [6, 29]. Варто додати, якщо еліта націлена на минуле й живе лише минулим, вона не здатна мислити стратегічно й комплексно. В такій ситуації, що склалася еліта приречена на поразку, що тягне за собою психологічну поразку країни, яка втратила стержень [19, 274].

Сьогодні вже стало цілком очевидним, що моральна і соціально-психологічна ситуація, яка складається в наслідок кардинальних трансформацій суспільства, характеризується дисбалансом ціннісно-нормативних орієнтацій, посиленням руйнівних тенденцій у свідомості та поведінці людей, суперечними поєднанням прогресивних та консервативних елементів у баченні як сучасного, так і майбутнього практично в усіх суспільних групах і верствах. За таких умов, розвиток людського капіталу поряд із стимулюванням інноваційного розвитку стає основним пріоритетом довгострокової публічної політики. Відповідно, завданнями управління змінами в процесі стратегічного планування є: узгодження ступеню очікувань і задоволення інтересів громадян прогнозованим результатом розвитку за умов попередження виникнення соціальних, економічних та екологічних проблем і їхнє розв'язання, не допускаючи їхнього переростання у конфлікт [9, 289]; забезпечення доступу населенню до ресурсів розвитку [22, 116].

Разом з цим варто зазначити, що інноваційний процес не може і не повинен розглядатися виключно в технократичній парадигмі – ні в категоріях

наукового пошуку, ні, тим паче, в рамках поняття «інженерного винаходу». Поява будь-якого нововведення – особливо в соціокультурній сфері – змінює звичні способи думати і робити і, як наслідок, міняє свідомість і самовизначення великих мас людей. Зміна свідомості людей, і тим більше, зміна звичних способів діяльності – досить інерційна і, в силу цього, довготривалий процес. Якщо розробка і створення технічної частини інноваційного процесу займає від 2 до 10 років, то зміни у свідомості, перебудова систем навчання і підготовки кадрів, соціальних систем, політичних інститутів, культурних норм можуть затягнутися на 20-30 років, а інколи й на 50 років [22, 115].

Отже, управління інноваційним процесом в цьому масштабі передбачає наявність та вміння використовувати комплекс гуманітарних технологій, без яких і поза якими само по собі наукове відкриття або технічний (інженерний) винахід не забезпечить ні створення, ні впровадження нововведення.

Зауважимо, що сучасна, тобто інформаційна, концепція соціальної динаміки ґрунтується на провідній ролі інформаційного ресурсу в системі ресурсів людства (енергетичних, трудових, матеріальних). Саме з цим пов'язано висунення на перше місце когнітивних факторів соціального прогресу – факторів «смыслового впорядкування», інтелектуалізації знакових систем шляхом зниження їхньої ентропії, вдосконалення всієї семіотичної діяльності суспільства. Тобто, за допомогою державної інформаційної політики має бути досягнуто випереджаючий інформаційний ефект в проведенні реформи [14, 115]. Адже, саме інформаційні інститути (наукові, просвітницькі, пропагандистські інститути, ЗМІ) генерують соціальну пам'ять націй, соціальних груп і особистостей, задають інтерпретаційний зміст подій, що відбуваються. Тим самим не тільки пояснюється теперішнє, але й програмується майбутня політична поведінка громадян, політичних і громадських організацій. Варто додати, що інформаційні інститути мають різні можливості впливу, об'єм і силу й можуть використовуватися як два способи впливу: спонукати людей до певних дій, до вироблення цілей і способів реалізації; запобігати невігідним діям, способам мислення або блокувати їх [11, 94]. При цьому, розглядати людину поза суспільством під час планування, здійснення і аналізу результатів інформаційних впливів недоцільно й неможливо. У цьому контексті важливими є: поняття «соціальний простір», запропоноване російсько-американським соціологом

П. Сорокіним [16, 297-302]; символічні та інституціональні характеристики систем соціальної організації, які розглядав Ш. Ейзенштадт в своїй роботі «Революція і перетворення суспільств: порівняльне вивчення цивілізацій» [23, 67-69]; історичність соціальних уявлень, які розглянуті в роботі М.Л. Рукетт в роботі «Пізнання мас. Нариси політичної психології» [15, 234-238].

Зокрема, вітчизняний дослідник Ю.М. Канигін зазначає: «Соціальний знак – не просто відображення натуральних процесів і явищ. Важливо бачити

активну сторону знаку, яка визначає соціальні механізми самоналаштування і розвитку. Кожен знак в ідеалі – елемент програми розвитку соціуму, який містить в загорнотому вигляді «зародок» майбутніх рис системи, що розглядається» [8, 103].

Вітчизняні дослідники акцентують увагу на тому, що у перехідних державах особливого значення для успіху модернізаційних процесів набуває необхідність максимального наближення держави до людей, можливість якого забезпечується через підвищення довіри населення до діяльності держави. Розширення ступеня довіри досягається підвищенням рівня інформованості населення щодо підготовки і здійснення соціальних програм, розширення участі населення посередництвом взаємних консультацій державних інститутів та структурних підрозділів громадянського суспільства [2, 143].

В аналізі проблем управління соціальними змінами в процесі стратегічного планування варто виокремлювати «менталітет населення та менталітет еліти, оскільки саме еліта формує стратегію розвитку і саме еліта є носієм культурних цінностей в широкому сенсі» [19, 186].

Відповідно, у будь-якому намірі здійснити соціальні зміни можна виділити три елементи: люди, метою яких є проведення змін (агенти змін); сама зміна, яка з практичного погляду може розглядатися як зміна в поведінці (або взаємостосунках) та зміна в ставленні (або нормах і цінностях); населення, або система як ціль / мішень включає в себе як окремих громадян, так і групи, і організації або ж цілі суспільства [10, 443-472].

Перш ніж намагатися провести соціальні зміни, агент змін мусить чітко визначити для себе: що саме він хоче змінити; точні кордони і характеристики населення або системи, на які спрямовані зміни.

За таких умов, значно зростає роль соціально-інформаційної політики Української держави в умовах трансформації суспільства. Ця політика спрямована на забезпечення функціонування цілісності суспільної системи, яка управляється в інтересах доведення, роз'яснення соціальної інформації.

У змістовному плані соціально-інформаційна політика, як особливий вид державно-суспільної діяльності, включає в себе дві найважливіші підсистеми: підсистему державної інформаційної політики; підсистему інформаційної політики інститутів громадянського суспільства. При цьому важливими напрямками соціально-інформаційної політики є: забезпечення поступового розвитку соціальної сфери і трансформації соціально-політичних та соціально-економічних цілей; формування та вдосконалення правових і законодавчих основ соціальної політики; гуманізація соціально-інформаційної діяльності.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

В статті в рамках системно-діяльнісного підходу визначено сутність соціальних реформ в Україні як перехід до соціального порядку відкритого доступу. На порядок денний виходить проблема переходу від ідеологічної дезінтеграції до ідеологічної інтеграції українського суспільства і відповідно,

вироблення принципово нової публічної політики. Вирішення цієї проблеми цілком покладається на еліту. Завдання останньої, як відомо, є формування ідейних, духовних, етичних, аксіологічних позицій індивіда та соціуму загалом; підтримання в суспільстві клімату гармонійного співжиття сегментів соціуму, що різняться за ціннісно-світоглядними орієнтаціями.

Встановлено, що визначальними особливостями соціальних реформ на сучасному етапі державного будівництва є висування на перше місце когнітивних факторів соціального прогресу – факторів «смыслового впорядкування», інтелектуалізації знакових систем шляхом зниження їхньої ентропії, вдосконалення всієї семіотичної діяльності суспільства.

Обґрунтовано, що розв'язання проблем розробки та впровадження соціальних реформ можливе шляхом використання евристичного потенціалу соціально-філософських концепцій ідеалізації, перехідного процесу, соціальної динаміки,

Доведено, що ефективним інструментом вдосконалення всієї семіотичної діяльності суспільства є соціально-інформаційна політика, завданнями якої є: забезпечення поступового розвитку соціальної сфери і трансформації соціально-політичних та соціально-економічних цілей; формування та вдосконалення правових і законодавчих основ соціальної політики; гуманізація соціально-інформаційної діяльності.

Розробка філософсько-методологічних засад розробки та реалізації соціально-інформаційної політики Української держави в умовах трансформацій суспільства є окремою складною темою і потребує ретельного дослідження, що автор і ставить за мету під час подальшої роботи у цій сфері.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамов В.І. Духовність суспільства: методологія системного вивчення: [монографія] / В.І. Абрамов. – К.: КНЕУ, 2004. – 236 с.
2. Горбатенко В.П. Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть: [монографія] / В.П. Горбатенко. – К.: Вид. дім «Академія», 1999. – 240 с.
3. Губерський Л. Культура. Ідеологія. Особистість: Методолого-світоглядний аналіз / Л. Губерський, В. Андрущенко, М. Михальченко. – К.: Знання України, 2002, - 580 с.
4. Донченко О. Архетипи соціального життя і політика (Глибинні регулятиви психолополітичного повсякдення): [монографія] / О. Донченко, Ю. Романенко. – К.: Либідь, 2001. – 334 с.
5. Енциклопедичний словник з державного управління / [ред.-уклад. Ю.В. Ковбасюк, В.П. Трощинський, Ю.П. Сурмін]. – К.: НАДУ, 2010. – 820 с.
6. Канак Ф.М. Перехідний стан суспільства: поняття і місце в трансформаціях / Ф.М. Канак // Філософська думка. – 2001. – № 4. – С. 14-36.

7. Канигін Ю.М. Епоха неокамеріалізму. Держава і реформи в Україні в контексті фізичної економіки / Ю.М. Канигін, В.І. Кушерець. – К.: Знання України, 2016. – 79 [1] с.
8. Каныгин Ю.М. Основы когнитивного обществознания (информационная теория социальных систем) / Ю.М. Каныгин. – К.: Украинская Академия информатики, 1993. – 236 с.
9. Куриц С.Я. Болезни государства. Диагностика патологий системы государственного управления и права : [монография] / С.Я. Куриц. В.П. Воробьев. – М.: МГИМО(У) МИД России, 2009. – 472 с.
10. Матвієнко В.Я. Прогностика : [монографія] / В.Я. Матвієнко. – К.: Українські пропілеї, 2000. – 484 с.
11. Михальченко М.І. Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи / М.І. Михальченко. – Дрогобич: ВФ «Відродження», 2004. – 488 с.
12. Мотрошилова Н.В. Рождение и развитие философских идей: историко-философские очерки и портреты / Н.В. Мотрошилова. – М.: Политиздат, 1991. – 464 с.
13. Норт, Д. Насилие и социальные порядки. Концептуальные рамки для интерпретации письменной истории человечества / Норт, Д., Уоллис, Д., Вайнгаст, Б.; пер. с англ. Д. Узланера, М. Маркова, Д. Раскова, А. Расковой. – М.: Изд. Института Гайдара, 2011. – 480 с.
14. Попов В.Д. Тайны информационной политики: социокоммуникативный психоанализ информационных процессов : [монография] / В.Д. Попов. – [2-е изд.]. – М.: Изд-во РАГС, 2006. – 300 с.
15. Руккет М.-Л. Очерки политической психологии / М.-Л. Руккет; пер. с франц. Н.В. Вышинского. – М.: «Канон+» РООН «Реабилитация», 2010. – 272 с.
16. Сорокин П.А. Человек. Цивилизация. Общество / П.А. Сорокин; общ ред., сост. и предисл. А.Ю. Согомонов: пер. с англ. – М.: Политиздат, 1992. – 543 с.
17. Сучасні тенденції міждержавного протиборства та стратегії державного реагування на загрози територіальній цілісності України [Електронний ресурс] / [О.Г. Дивиденко, В.А. Соколов, М.М. Шевченко та ін] // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2017. – № 9.– Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1119>
18. Теоретичні та методологічні проблеми розробки і реалізації управлінських стратегій : [монографія] / В. Князев, І. Надольний, Г. Валевський та ін.; за заг. ред. В.М. Князева. – К. : НАДУ, 2008. – 240 с.
19. Удовик С.Л. Глобализация: семиотические подходы / С.Л. Удовик. – М.: «Рефл – бук», К.,: «Ваклер», 2002. – 480 с.
20. Цикін В.О. Філософський дискурс феномену конвергенції супертехнологій в суспільстві ризику: [монографія] / В.О. Цикін. – Суми: Видавництво «Мак Ден», 2012. – 264 с.

21. Шевченко М.М. Структура і соціальне призначення державного регулювання безпеки «особистості – суспільства – держави» в сучасному соціумі / М.М. Шевченко, В.В. Єфімова // Особистість, суспільство, держава: розуміння свободи і відповідальності: матеріали XXI науково-практичної конференції . – К.: Видав. центр «КНУКіМ», 2012. – С. 213-215.
22. Щедровицький П. В поисках формы / П. Щедровицкий. – М.: ФГУП «ЦНИИАТОМИНФОРМ», 2005. – 180 с.
23. Эйзенштадт Ш. Революция и пробразование обществ. Сравнительное изучение цивилизаций / Ш. Эйзенштадт; пер. с англ. А.В. Гордона, под ред. Б.С. Ерасова. – М.: Аспект Пресс, 1999. – 416 с.

REFERENCES

1. Abramov V.I. Dukhovnist' Suspil'stva: metodolohiya systemnoho Vyvchennya: [monohrafiya] / V.I. Abramov. - K .: KNEU, 2004. - 236 s.
2. Horbatenko V.P. Stratehiya modernizatsiyi Suspil'stva: Ukrayina i svit na zlami tysyacholit': [monohrafiya] / V.P. Horbatenko. - K .: Vyd. dim «Akademiya», 1999. - 240 s.
3. Hubers'kyi L. Kul'tura. Ideolohiya. Osobystist': Metodoloho-svitohlyadnyi analiz / L. Hubers'kyi, V. Andrushchenko, M. Mykhal'chenko. - K .: Znannya Ukrayiny, 2002 - 580 s.
4. Donchenko O. Arkhetypy SOTSIAL'NOHO zhyttya i polityka (Hlybynni rehulyatyvy psikhopolitichnoho povsyakdennya): [monohrafiya] / O. Donchenko, YU. Romanenko. - K .: Lybid', 2001. - 334 s.
5. Entsyklopedychnyy slovnyk z derzhavnoho upravlinnya / [red.-uklad. YU.V. Kovbasyuk, V.P. Troshchins'kiy, YU.P. Surmin]. - K .: NADU, 2010. - 820 s.
6. Kanak F.M. Perekhidnyi stan Suspil'stva: Ponyattya y mistse v transformatsiyakh / F.M. Kanak // Filosofs'ka dumka. - 2001. - № 4. - S. 14-36.
7. Kanyhin YU.M. Epokha neokameralizma. Derzhava i reformy v Ukrayini v konteksti fizychnoyi ekonomiky / YU.M. Kanyhin, V.I. Kusherets'. - K .: Znannya Ukrayiny, 2016. - 79 [1] s.
8. Kanyhin YU.M. Osnovy kohnityvnogo suspil'stvoznavstva (informatsiyna teoriya sotsial'nykh system) / YU.M. Kanyhin. - K .: Ukrayins'ka Akademiya informatyky, 1993. - 236 s.
9. kurka S.YA. Khvoroby derzhavy. Diahnostyka patolohiy systemy derzhavnoho upravlinnya i prava: [monohrafiya] / S.YA. Kurok. V.P. Vorobyov. - M .: MDIMV (U) MZS Rosiyi, 2009. - 472 s.
10. Matviyenko V.YA. Prohnostyka: [monohrafiya] / V.YA. Matviyenko. - K.: Ukrayins'ki propileyi, 2000. - 484 s.
11. Mykhal'chenko M.I. Ukrayina yak nova istorychna real'nist': zapasnyy Hravets' Yevropy / M.I. Mykhal'chenko. - Drohobych: VF «Vidrodzhennya», 2004. - 488 s.

12. Motroshilova N.V. Narodzhennya i rozvytok filosofs'kykh idey: istoryko-filosofs'ki narysy i portrety / N.V. Motroshilova. - M.: Polytyzdat, 1991. - 464 s.
13. Nort, D. Nasyt'stvo i sotsial'ni poryadky. Kontseptual'ni ramky dlya interpretatsiyi pys'moviy istoriyi lyudstva / Nort, D., Uollis, D., Vaynhast, B.; per. z anhl. D. Uzlanera, M. Markova, D. Raskova, A. Raskovoyi. - M.: Yzd. Instytutu Haydara, 2011. - 480 s.
14. Popov V.D. Tayemnytsi informatsiyanoi polityky: sotsiokomunikatyvni psykhoanaliz informatsiynykh protsesiv: [monohrafiya] / V.D. Popov. - [2-he vyd.]. - M.: Yzd-vo RAHS, 2006. - 300 s.
15. Rukket M.-L. Narysy politychnoyi psykholohiyi / M.-L. Rukket; per. z frants. N.V. Vyshyns'koho. - M.: «Kanon +» Roonom «Reabilitatsiya», 2010. - 272 s.
16. Sorokin P.A. Lyudyna. Tsyvilizatsiya. Suspil'stvo / P.A. Sorokin; zah red., sost. i predysl. A.YU. Sohomonov: prov. z anhl. - M.: Polytyzdat, 1992. - 543 s.
17. Suchasni Tendentsiyi mizhderzhavnoho protiborstva ta stratehiyi derzhavnoho reahuvannya na Zahrozy teritorial'niy tsilnistosti Ukrayiny [Elektronnyy resurs] / [O.H. Dividenko, V.A. Sokolov, M.M. Shevchenko ta in] // Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok. - 2017. - № 9.- Rezhym dostupu: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1119>
18. Teoretychni ta metodolohichni problemy rozrobky y realizatsyy upravlin'skikh stratehiy: [monohrafiya] / V. Knyazyev, I. Nadol'nyy, H. Valevs'ka ta in.; za zah. red. V.M. Knyazyeva. - K.: NADU, 2008. - 240 s.
19. Udovyk S.L. Hlobalizatsiya: semiotychni pidkhody / S.L. Udovyk. - M.: «Refl-buk», K.; «Vakler», 2002. - 480 s.
20. Tsikin V.O. Filosofs'kyi dyskurs fenomenu konverhentsiyi supertekhnolohiy v suspil'stvi ryzyky: [monohrafiya] / V.O. Tsikin. - Sumy: Vydavnytstvo «Mak Den», 2012. - 264 s.
21. Shevchenko M.M. Struktura y sotsial'ne pryznachennya derzhavnoho rehulyuvannya bezpeky «osobystosti - Suspil'stva - derzhavy» v suchasnosti sotsiumi / M.M. Shevchenko, V.V. Yefimova // Osobystist', suspil'stvo, derzhava: rozuminnya svobody y vidpovidal'nosti: materialy KHKHI naukovopraktychnoyi konferentsyy. - K.: vydu. tsentr «KNUKiM», 2012. - С. 213-215.
22. Shchedrovits'kiy P. V poshukakh formy / P. Shchedrovyts'kyy. - M.: FHUP «TSNIIATOMINFORM», 2005. - 180 s.
23. Eyzenshtadt SH. Revolyutsiya i probrazovanie tovarystv. Porivnyal'ne vyvchennya tsyvilizatsiy / SH. Eyzenshtadt; per. z anhl. A.V. Hordona, pid red. B.S. Yerasova. - M.: Aspekt Press, 1999. - 416 s.

АННОТАЦИЯ

О. Н. Лукьяненко. Сущность и определяющие особенности социальных реформ в Украине: социально-философский анализ.

Целью статьи является социально-философский анализ феномена социальных реформ в Украине. В рамках системно-деятельного подхода

определена сущность социальных реформ в Украине - это переход к социальному порядку открытого доступа, а также определяющие особенности социальных реформ - это выдвигание на первое место когнитивных факторов социального прогресса. Обоснованно, что решение проблем разработки и внедрения социальных реформ возможно путем использования эвристического потенциала социально-философских концепций идеализации, переходного процесса, социальной динамики, а также эффективным инструментом совершенствования всей семиотической деятельности общества является социально-информационной политики.

Ключевые слова: реформа, гуманитарные технологии, переходные процессы общественного бытия, государственное регулирование социальных процессов, социально-информационная политика, социальный порядок открытого доступа, идеология, кризис.

SUMMARY

O.M. Lukyanenko. Essence and defining peculiarities of social reforms in Ukraine: social-philosophical analysis.

The purpose of the article is the social-philosophical analysis of the phenomenon of social reforms in Ukraine and the definition of their defining features at the present stage of state construction.

In order to solve the problems of the study system-activity approach, dialectic and diagnostic methods are used.

The article outlines the essence of social reforms in Ukraine as a transition to the social order of open access. The agenda goes on the problem of the transition from ideological disintegration to the ideological integration of Ukrainian society and, accordingly, the working out a fundamentally new public policy. The solution of this problem relies entirely on the elite. The task of the latter, as is known, is the formation of the ideological, spiritual, ethical, axiological positions of the individual and of society in general; maintaining in society a climate of harmonious coexistence of segments of society, which differ in value-ideological orientations.

It is established that the defining features of social reforms at the present stage of state construction are the emphasis on the cognitive factors of social progress - factors of "semantic ordering", intellectualization of sign systems by reducing their entropy, and improving the whole semiotic activity of society.

It is substantiated that solving problems of working out and implementation of social reforms is possible by using the heuristic potential of social-philosophical concepts of idealization, transition process and social dynamics.

It is proved that the effective instrument of improvement of the entire semiotic activity of the society is the social-informational policy, the tasks of which are: ensuring the gradual development of the social sphere and the transformation of social-political and social-economic goals; formation and improvement of the legal

and legislative foundations of social policy; humanization of social-informational activity.

Key words: *reform, humanitarian technologies, transitional processes of social existence, state regulation of social processes, social-informational policy, social order of open access, ideology, crisis.*

УДК 124:[351.86:355]

М. М. Шевченко

Національний педагогічний
університет імені М.П. Драгоманова

ПОНЯТТЯ «ТЕХНОЛОГІЯ ДЕРЖАВНОГО РЕАГУВАННЯ НА ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ»:

СМИСЛОВИЙ ПРОСТІР СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ЗМІСТУ

Метою статті є розгляд соціально-філософських аспектів теоретичного визначення сутності технології державного реагування на загрози національній безпеці та визначення її структури. В рамках системно-ситуаційного підходу запропоновано розрізняти базові і часткові технології державного управління національною безпекою, а також в рамках системно-діяльнісного підходу запропоновано авторське визначення поняття «технологія державного реагування на загрози національній безпеці», визначено її соціальне призначення та структуру. Обґрунтовано, що вказана технологія слугує надійним інструментом у процесі вирішення завдань забезпечення національної безпеки.

Ключові слова: *технологія, соціальні технології, технології державного управління, національна безпека, загрози національній безпеці, державне реагування на загрози національній безпеці, технологія державного реагування на загрози національній безпеці, субстрат загрози.*

Постановка проблеми. Питання методології дослідження соціально-філософських проблем забезпечення національної безпеки в сучасних умовах є надзвичайно актуальними і вимагають широкомасштабного та поглибленого вивчення, що передбачає: обґрунтування відповідного понятійно-категоріального апарату, встановлення структурно-функціональних зв'язків понять і категорій та розробку на цій основі відповідних моделей систем забезпечення національної безпеки.

Ця обставина і визначає **зв'язок загальної проблеми з найбільш важливими науковими та практичними завданнями** дослідження питання узгодження у підходах щодо державного реагування на загрози національній безпеці України спеціально розроблених об'єктно-онтологічних схем бачення ситуації забезпечення національної безпеки з організаційно-діялісними схемами, на основі яких повинні розроблятися нормативно-правові акти у галузі безпеки і оборони України, а також здійснюватися оптимізація діючих або проектування та створення нових систем безпеки.

На підставі аналізу актуальних досліджень і наукових публікацій можна зробити висновок про те, що обґрунтування понятійно-категоріального апарату